

Lliurament del Premi Alexandre Pedrós (14/05/2026)

SEBAP/ Palau Macaya

Benvolgut President Montilla, benvolguda Consellera Alícia Romero, benvolgut president de la Societat Econòmica Barcelonesa d'Amics del País, senyor Miquel Roca, estimada Conxita, família Pedrós, companys, amics tots.

Per mi és un honor i una gran satisfacció rebre aquest reconeixement. Ho és, naturalment, pel prestigi de l'entitat que el concedeix i dels membres del jurat que han pres la decisió. Però ho és, molt en especial, per la persona a qui està dedicat, Alexandre Pedrós, a qui em sento particularment lligat, i a qui tant deu la meva vida acadèmica, i, per sobre de tot, per a qui tinc tanta estima i tant afecte.

Encara que jo soc l'afortunat receptor del Premi, cosa que agraeixo moltíssim, com és obvi, crec a mi no em correspon fer l'elogi de la meva persona, perquè seria d'una mala educació incommensurable, i perquè ja ho ha fet la professora Núria Bosch, amb unes paraules summament generoses, que només s'expliquen per l'estima que em te. De manera que em permetran que comenci aquesta intervenció amb unes paraules sobre el vertader protagonista d'aquest Premi, que no és altre que Alexandre Pedrós.

L'enyorat Alexandre Pedrós, que tant de sobte ens va deixar aquell dia de primers del mes de juny de 2010. Recordo encara perfectament el 'shock' que em va produir la notícia, quan, bastant al principi del matí, m'ho va dir la meva secretària. I puc imaginar-me el cop que va suposar per la Conxita i les seves filles, el fet de perdre'l quan només feia un parell de mesos que acabava de fer setanta anys.

Jo devia començar a tractar Alexandre Pedrós allà per l'any 1977, fa prop de cinquanta anys. Vull dir a tractar-lo de manera relativament propera, no a conèixer-lo, perquè ja l'havia conegut abans, durant la carrera, com a professor d'alguna de les matèries que impartia. Però aquell any, 1977, un conjunt de circumstàncies van fer donar un tom relativament important a la meva orientació professional. Jo treballava a la Divisió Internacional de Banca Catalana. La meva carrera estava enfocada, doncs, cap a una via, podríem dir, més aviat d'executiu d'empresa, en aquest cas, en el sector bancari. I per les tardes, en aquella època, els bancs feien jornada intensiva, de manera que plegàvem a les tres, em dedicava a "Taula de Canvi", una revista dirigida per Alfonso Comin, en la que jo feia una mica de tot: era el redactor en cap, portava els comptes i estava allà pel que fes falta. L'Alfonso ja estava malalt (va morir l'any 1980) i, malgrat

la seva extraordinària força de voluntat, amb relativa freqüència patia crisis de salut que l'impediien fer una vida normal.

No és que m'hi trobés malament, però jo sentia que aquella feina no era ben bé la meva, que no m'omplia. De manera que vaig decidir fer un gir força radical en la meva activitat. I vaig fer dues coses. La primera, vaig enviar un escrit a Francesc Cabana, excel·lent persona i un dels millors historiadors del nostre sistema bancari i, en general, del món empresarial català. Cabana havia estat qui m'havia introduït a Banca Catalana i, com a secretari general del banc, era el responsable últim tant de la Divisió Internacional com del Servei d'Estudis, per on jo ja havia passat, fent com una mena de pràctiques, durant els meus primers mesos a Banca Catalana. En l'escrit li manifestava el meu desig de deixar la Divisió Internacional i incorporar-me al Servei d'Estudis. Aquells no eren bons temps pel que jo desitjava. Es considerava que els serveis d'estudis eren un luxe innecessari i la política del banc era més aviat la d'anar reduint-lo, no incrementant-lo. Però Cabana, un home culte i sensible, em va oferir un tracte: accediria a la meva petició si trobava alguna persona del Servei d'Estudis que estigués disposada a fer el camí contrari al que jo volia fer. La vaig trobar, i des d'aquell any, i fins 1983, vaig estar treballant al Servei d'Estudis de Banca Catalana. Allà vaig aprendre molt i és on vaig escriure les meves primeres aportacions, diguem-ne, de caràcter acadèmic. En la seva Revista Econòmica, que va tenir un paper de suplència tan important en els darrers anys del franquisme, en absència de publicacions acadèmiques d'autèntic relleu.

He dit que, en donar aquest gir a la meva activitat, en aquell any 1977 (devia ser a principis de la tardor), vaig fer dues coses. La primera, l'acabo de comentar, va ser la conversa amb Francesc Cabana. La segona, va ser posar-me en contacte amb Alexandre Pedrós, director del departament d'Hisenda Pública i Sistema Fiscal, amb la intenció d'iniciar la meva vinculació amb la Universitat de Barcelona. Com ja he dit, el coneixia perquè l'havia tingut de professor durant la carrera, però no hi havia tractat més que per això. Ell era un home obert i dialogant, sempre disposat a facilitar les coses. Vaig comentar-li els meus desitjos i, en concret, li vaig demanar que em dirigís la tesina, per tal d'obtenir el grau. Allà va començar la meva trajectòria acadèmica.

Vaig llegir la tesina, que tenia per títol, per cert, "La provisión de bienes públicos por los diferentes niveles de gobierno, y su financiación", en el tribunal de la qual crec recordar que hi era l'amic José Antonio González Casanova, que ens va deixar ara fa alguns anys. Després vaig passar a ser professor ajudant o associat, no ho recordo

ben bé, sempre de la ma d'Alexandre Pedrós. Per cert, a ell li agradava fer les coses ben fetes, de manera que encara que la plaça fos d'un nivell perfectament descriptible, va voler convocar-la seguint escrupolosament la normativa, amb el resultat que, inesperadament, es va presentar al concurs un contrincant terrible, Jordi Lluch, inspector d'hisenda i un professional de primera, que, uns anys després, va morir molt jove, en l'accident d'aviació de Sondika, en el qual també va morir l'ex-ministre de Franco, Gregorio López-Bravo. Malgrat aquest aspirant inesperat, les coses van seguir el curs previst, vaig guanyar la plaça d'ajudant o d'associat i, des d'aquell moment, una de les constants de la meva vida ha estat la vinculació al departament d'Hisenda Pública de la Universitat de Barcelona.

A la vegada, més o menys per aquell temps, es produïa la meva estreta vinculació amb el CEP, el Centre d'Estudis de Planificació, dirigit per Josep Maria Bricall, una de les persones que han tingut una influència més determinant en la meva persona i a qui ja coneixia, precisament a través del CEP, des de molts anys abans (concretament, des de 1968), per un conjunt de circumstàncies que ara no venen al cas. Tot plegat va contribuir a donar un cert gir a la meva vida, en la línia que jo desitjava, més bé centrada en l'estudi i la recerca. Tot això, mentre mantenia la meva feina al Servei d'Estudis de Banca Catalana, que em permetia, també, fer una activitat essencialment d'aquestes característiques.

Des d'aquell moment, estem parlant de l'any 1977, Alexandre Pedrós ha estat permanentment present en la meva vida, i suposo que jo en la seva. Va dirigir la meva tesi, va formar part del meu tribunal de càtedra, vam participar plegats en diversos treballs i en no poques activitats acadèmiques. Vam gaudir d'una amistat que ens permetia parlar de qualsevol cosa, sempre apreciand l'opinió de l'altre, encara que no sempre coincidíssim en tot (entre altres coses, en matèria futbolística). Era un home entregat, que es lliurava a nombroses causes a la vegada, moltes vegades donant la impressió que no coneixia els límits reals de la seva capacitat de resistència.

Per acabar-ho d'arrodonir, vam tornar a coincidir en un terreny de joc comú, poc després que jo iniciés la meva etapa al govern de la Generalitat, sota la presidència de Pasqual Maragall. La Sindicatura de Comptes es trobava en una situació de bloqueig penosa, per la incapacitat dels seus membres d'escollir un nou president, i les renovacions s'havien anat ajornant per les desavinences entre els grups parlamentaris. Per sort, en l'inici de la legislatura es van imposar el seny i el sentit institucional, i aquests mateixos grups es van posar d'acord per dur a terme una renovació a fons,

nomenant persones d'un prestigi indiscutible, com a primera condició, sense que la quota partidista pogués significar una patent de cors per nomenar no importa a qui, com tant sovint hem vist que passa. Alexandre Pedrós va ser un dels elegits. I des de 2004 va formar part de la Sindicatura de Comptes de Catalunya. I va morir sent Síndic al cap de sis anys.

Voldria destacar especialment una cosa. Alexandre Pedrós va sembrar la llavor dels estudis en el camp del federalisme fiscal a casa nostra. Va preocupar-se per fer venir gent de fora, per facilitar que els professors fessin la tesi en universitats d'altres països reconegudes en aquesta matèria, va tractar d'estendre l'interès per aquesta temàtica. Aquesta llavor va donar fruit, com ho mostra que aquest és un camp, el del federalisme fiscal i el finançament autonòmic i local, en el que ha excel·lit el departament d'Hisenda Pública de la Universitat de Barcelona, i en el que ha tingut durant molts anys un paper precursor en el panorama acadèmic espanyol. És per això que voldria pensar que en atorgar a la meua persona el reconeixement que significa aquest Premi, en realitat aquest és també un reconeixement als meus companys de Departament i a tota una tasca col·lectiva.

Bé, crec que m'allargo més del compte. He tingut la sort de conèixer i estar a prop d'Alexandre Pedrós. I d'Alfonso Comin, de Josep Maria Bricall, de Francesc Cabana. De tots ells he fet algun esment. Totes elles són persones de les que he après i que m'han influït. I, en redactar aquestes línies, m'adono que, pensant-hi, hi ha algunes coses que en podríem aprendre. La primera és la idea del compromís, l'engagement que dèiem allà pels anys seixanta del segle passat. És a dir, la idea de que de poc serveixen el treball intel·lectual i els fruits del pensament, si no van acompanyats d'una acció pràctica al servei de les causes en les que es creu. I, al revés, que de poc serveix aquesta acció pràctica si no ve guiada per unes idees i és resultat estrictament de la improvisació i l'oportunisme.

I la segona idea és la importància de l'espai públic, avui tan menystingut per aquells que semblen no haver après cap lliçó de la història (Samuelson, citant a Talleyrand, deia que són aquells que, com es deia dels Borbons, "no aprenen res i no oblidem res", frase certament cruel). Hi ha països que sacrifiquen la llibertat individual a l'espai públic (a l'estat). Els països totalitaris. Altres sacrifiquen l'espai públic al servei, pretesament, de les llibertats individuals. Dic pretesament, perquè el resultat és que acaben sent les llibertats només d'alguns, normalment dels més rics i els més poderosos. En aquest sentit, Europa és un exemple de conciliació entre l'espai públic i

les llibertats individuals. És més, de l'espai públic concebut com el lloc on es du a terme l'exercici col·lectiu de les llibertats individuals. En un món com el que tenim al davant, Europa te molt a oferir. Per això la causa d'Europa hauria d'estar més vigent que mai.

No cal que digui que aquesta visió de l'espai públic està en el cor de la nostra disciplina, la Hisenda Pública, la disciplina que ens ha donat tant i a la que hem donat el que bonament hem pogut. La disciplina que, allà per l'any 1977, va fer creuar el meu camí amb el d'Alexandre Pedrós. Ara es tanca un cicle. El cicle que va començar aquell any, en fa gairebé cinquanta, s'està tancant de forma apreciable. Ara, a la tardor de la meua vida (val a dir, em sembla que més a prop de l'hivern que no de l'estiu), la porta que es va obrir aleshores està només entre-oberta. Espero que encara no es tanqui del tot. Penso que encara puc fer algunes coses. I, en aquest moment, cinquanta anys després, es va tancant acompanyat d'Alexandre Pedrós, amic, company, mestre, que sempre he tingut al costat al llarg del camí.

Antoni Castells

Barcelona, 14 de maig de 2026